

שיעור ט: בשר בחלב (חלק ב)

Session #9: "Do Not Seethe a Kid in its Mother's Milk" (part 2)

Brief excursus on the essentialism of תורה שבעל פה

(1) שבת לא ע"א
תנו רבנן: מעשה בגוי אחד שבא לפני שמאי. אמר לו: כמה תורות יש לכם? אמר לו: שתים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אמר לו: שבכתב – אני מאמינה, ושבעל פה – איני מאמינה; גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בנזיפה. בא לפני הלל – גיירה. יומא קמא אמר ליה: א"ב ג"ד; למחר אפיק ליה. אמר ליה: והא אתמול לא אמרת לי הכי?! אמר ליה: לאו עלי דידי קא סמכת? דעל פה נמי סמוך עלי.

תורה שבעל פה is impossible without תורה שבכתב

a. Sounding out letters

לא תבשל גדי בחלב אמו

b. Vocalizing (vowels) and stress (accent)

לא תבשל גדי בחלב אמו

2.

a. Punctuation:

לא תאכלו כל-נבלה

לגדר אשר-בשעריך תתננה ואכלה או מכר

לנכרי פי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא-תבשל גדי בחלב אמו:

OR

לא תאכלו כל-נבלה לגדר אשר-בשעריך

תתננה ואכלה או מכר לנכרי

פי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא-תבשל גדי בחלב אמו:

3.

a. Meaning

לא-תבשל גדי בחלב אמו

What does this phrase literally prohibit? What about a calf, instead of a goat? What about cooking it in another's mother's milk? What if you did cook it – then what? Is it permissible to eat? To sell? What about birds – who don't have mother's milk?

(2) שמות כג, יז-ט

שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל-זָכוֹר אֶת-פָּנֵי הָאֱדֹנָי ה': לֹא-תִזְבַּח עַל-חֲמִין דֶּסֶם-זֶבַח וְלֹא-יָלִין חֶלֶב-חָגִי עַד-בֹּקֶר: רִאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא-תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ:

(3) שמות לד, כג-כו

שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל-זָכוֹר אֶת-פָּנֵי הָאֱדֹנָי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי-אוֹרִישׁ גּוֹיִם מִפָּנֶיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת-גְּבֻלְךָ וְלֹא-יִחְמָד אִישׁ אֶת-אֲרֻצְךָ בְּעִלְתְּךָ לָרְאוֹת אֶת-פָּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה: לֹא-תִשְׁחַט עַל-חֲמִין דֶּסֶם-זֶבַח וְלֹא-יָלִין לְבֹקֶר זֶבַח חָג הַפֶּסַח: רִאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא-תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה כְּתֹב-לְךָ אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל-פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת-יִשְׂרָאֵל:

(4) דברים יד, כג-כא

כָּל-עוֹף טְהוֹר תֹּאכְלוּ: לֹא תֹאכְלוּ כָל-נֶבֱלָה לִגְדֹר אֲשֶׁר-בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָהּ אוֹ מִכֹּר לְנִכְרֵי כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לָהּ אֱלֹהֶיךָ לֹא-תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אִמּוֹ:

(5) ר' סעדיה גאון פירוש שמות כ"ג: ט

ובסוג הרביעי, מה שאמרה תורה, דרך אזהרה, לא תבשל גדי בחלב אמו, ובאה הקבלה ואסרה לאכול כל בשר בכל חלב. ומכיון שהקבלה נמסרה על ידי אנשים שחשו בחושיהם וראו בעיניהם [התנהגות הנביאים בענין זה] חובה עלינו שנבקש לכתוב זה פרוש בהתאם לאחד מדרכי ההעברה המקובלים באומה, ואז יהיה (הפסוק) בהסכם עם קבלת הנביאים, וכמו שעתיד אני לבאר באמצע הספר. (צוקר – בראשית, עמ' 192)

לא תבשל גדי בחלב אמו. פי' רבינו סעדיה גאון ז"ל רמז למה שאמרו ז"ל לא ישא מינקת חברו עד כ"ד חדשים (תוספתא נדה ב ז). תבשל בגי' שני פעמים שס"ה, חוץ מן הבי"ת. וזהו שאמרו: חוץ מיום שמת בו ומיום שנתארכה בו. (פרשני צרפת, עמ' רחץ סעיף 8)

(6) ר' יוסף קרא שמות כ"ג: ט

[לא תבשל גדי - דונש פירש לא תמתין עד שיהיה מתבשל הרבה,

אלא תהא מביאה בעוד שהיא בחלבה ב]יכורים. (כ"י בולוניה 469.2)

(7) אבן עזרא שמות כ"ג:ט

אולי היה, כי אכזריות לב הוא לבשל הגדי עם חלב אמו, כדרך ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו. גם לא תקח האם על הבנים. ומנהג רוב האדם שאין להם צאן, ויקנו החלב בשוק, והחלב יהיה מאוסף משיות רבות. אולי הקונה הגדי לא ידע אנה אמו, והנה אם קנה חלב, אולי יש בו בחלב אם הגדי שקנה ויהיה עובר. וכל ספק שהוא מן התורה לחומרא. והנה גם הישמעאלים מודים, כי אם יבשל הגדי בחלב אמו שהתולדת שוה, אז הוא יותר ערב, והכתוב דבר על ההוה. והנה הקדמונים ז"ל החמירו להסיר כל ספק, ואסרו בשר בחלב, והשם שנתן להם חכמה, הוא יתן משכורתם שלימה.

(8) רשב"ם שמות כ"ג:ט

לא תבשל גדי בחלב אמו – דרך העזים ללדת שני גדיים יחד, ורגילים היו לשחוט אחד מהם, ומתוך שרוב חלב בעזים, כדכתיב: ודי חלב עזים ללחמך וגו', היו רגילים לבשלו בחלב האם, ולפי ההוה דבר הכתוב. וגנאי הוא הדבר ובליעה ורעבתנות לאכול חלב האם עם הבנים. ודוגמא זו באותו ואת בנו ושילוח הקן, וללמדך דרך תרבות צוה הכתוב. ולפי שברגל היו אוכלין בהמות הרבה, הזהיר בפרשת הרגלים שלא לבשל ולא לאכול גדי בחלב אמו, והוא הדין לכל בשר בחלב, כמו שפירשו רבותינו בשחיטת חולין.

(9) ר' יוסף בכור שור שמות כ"ג:ט

לא תבשל גדי בחלב אמו – לפי הפשוט: בישול לשון גידול וגמר, כמו הבשילו אשכוליה ענבים. והכי קאמר: לא תניחנו לגדל ולגמול בחלב אמו, שתאחרנו עד שתגדלנו האם בחלבה, אלא בראשית {גידולו} תביאנו, דומיית תחילת הפסוק שאמר ראשית בכורי אדמתך. והאמת, כי אסר בשר לבשל בחלב, כי החלב שגדלו וחי ממנו איך תבשלו בו, דומיית דאיתו ואת בנו, לא תקח האם על הבנים, שהוא דרך אכזריות.

וגדי לאו דוקא, אלא לפי שעז יש לה רוב חלב, והגדי דק וקטן, ששנים ושלושה יולדות בכרס, ויכול לבשלו בחלבה, והוא הדין לכל בהמה חיה ועוף. אלא שרבי יוסי הגלילי חולק בעוף, לפי שאין לו חלב אם. [ולא מפני שהקב"ה חס על הבהמה, אלא שלא ינהגו ישראל דרך אכזריות. הגה"ה.]

(10) חזקוני שמות לד:כו

לא תבשל גדי בחלב אמו לא תניחנו עד שיגמור גדולו בחלב אמו, אלא בראשית גידולו תביאנו. דוגמא ראשית בכורי אדמתך תביא וגו', פי' משעה שמתבכרת תביאנו ולא תאחר עד גמר הפירות. בשול לשון גמר כמו הבשילו אשכוליה ענבים.

(11) ר' יוסף בכור שור ויקרא י"ט:ט

את חקותי תשמורו – חוקים שחקקתי לך כבר מששת ימי בראשית, איני רוצה שתשנה אותם, לעשות בריות בעולם שלא עשיתי אני.

בהמתך לא תרביע כלאים – שתרביע סוס על חמור, כן על סוסיה חמור, ויצא מהם פרד שלא בראתי, והנה שינית מעשה בראשית. **וכן כל שני מינים, כגון כבש על עז, שתעשה עצמך כמו בורא.** ואין הברכה מצויה בהם, ולא יוליד לעולם הפרדה, ולא שום כלאים, שמתוך ששני נטורש מתחברים יחד, זה מעכב על זה מלהוליד.

וכן שדך לא תזרע כלאים – כגון חטה וחרצן, שזה מין עשב וזה מין אילן, ופעמים כשזורעין אותם יחד, באים שני גרגרים ומתחברים יחד ומוציאין צמח ביחד ויוצא דבר ממוצע משניהם, שלא נברא. ... ולפי שאינו ניכר כל כך כמו משתי בהמות, החמיר הכתוב שאם נטע כרם שלא יביא זרע לשם, כדכתיב: **פן תוקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם.** ואם העביר עציץ בכרם, כיון שהוסיף מאתים, כלומר: אחד במאתים, שם איסור (משנה כלאים ז'ח'). אבל פחות ממאתים מותר, לפי שהוא בטל במאתים מה שגדל באיסור בתוך הכרם. וכן הרכבת האילן שגם זה מעביר החוק, שגורם לתפוח שמוצא {י} א חבושים או עוזרדים, **ובורא בריאה שאינו חוק בעולם,** הרי הוא משנה מנהג העולם ואסור. אבל כלאי זרעים דבר שאינו ניכר כלל הוא, ולא הקפיד עליו הכתוב, ואינו אלא מדרבנן.

[{ובגד כלאים שעטנו} – לפשט שזה מין בהמה, וזה גידולי קרקע. ולמינים אמור: הצמר צבוע, ופשתים

אינו צבוע, דהקפיד בבגד של שני מראיות. והודו לי. העיד הח"ר ברכיה נ"ע. הגה"ה.]

ובגד כלאים – של צמר ופשתים, כדמפרש במקום אחר, דכתיב: לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדיו. ואינו אוסר שני מינים רק צמר ופשתים... וטעמא **לפי שבגדי כהונה היו של כלאים של צמר ופשתים,** כדאמרינן (בבלי יבמות ד'): מדשש כיתנא תכלת עמרא. ואסור להדיוט להשתמש בהם, דומיא דחלב ודם שנאסרו מפני שנקרבים על גבי המזבח. וכן בשמן המשחה דכתיב: ובמתכונתו לא תעשו כמהו, ובקטורת דכתיב: איש אשר ירקח כמוהו {וגו'} ונכרת, דהוה ליה כמשמש בשרביטו של מלך ואסור, כמו שאסור להחליף חוקו...

(12) רמב"ן דברים יד:כא

וטעם כי עם קדושה אתה לה' אלהיך - דבק עם לאתבשל גדי בחלב אמו - כי איננו מאכל נתעב, אבל יאסור אותו להיותנו קדושים במאכלים, או להיותנו קדושים שלא נהיה עם אכזרי לא ירחמו שנחלוב את האם ונוציא ממנה החלב שנבשל בו הבן. ואף על פי שכל בשר בחלב יכנס בלאו הזה, כי כל מינקת תקרא אם וכל יונק יקרא גדי, והוא דרך הבישול, והנה בכולם אכזריות.

(13) ר' בחיי שמות כ"ג:ט

ראשית בכורי אדמתך – הבכורים אסורין בהנאה, ודרשו רז"ל שלכך נסמכה מצות בכורים למצות לא תבשל גדי לומר לך מה בשר בחלב אסור בהנאה אף בכורים אסורים בהנאה, ועוד דרשו בו שאין להביא בכורים אלא מן המבושלות לא מן הסמדר.

לא תבשל גדי בחלב אמו – הכתוב הזה נזכר בתורה שלש פעמים, ודרשו רז"ל אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול. ומה שהוציאו הכתוב בלשון בשול לפי שדרך בשול אסרה תורה ולוקה מן התורה בבשולו וכן באכילתו דרך בשול וכל שאינו דרך בשול אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן וכן דעת מורי ז"ל. ומה שלא הזכיר בו לא תאכל שהיה איסור הנאה בכללו שהרי אמרו **כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב**, שאילו אמר לא תאכל הייתי מבין שהוא כשאר האיסורים שאין חיוב באכילתו אלא כדרך הנאתו אבל שלא כדרך הנאתו פטור ועל כן לא הוציא הכתוב בלשון אכילה ללמדך שאם אכלו שלא כדרך הנאתו כגון שבלעו חם עד ששרף גרונו חייב מלקות מן התורה מה שאין כן בשאר האיסורים. **ולפי שלא הזכיר לשון אכילה לכך הוצרך פסוק שלישי לאיסור הנאה**, אבל מכל מקום אינו לוקה אלא על בשולו ועל אכילתו אפילו שלא כדרך הנאתו, וכן תמצא במסכת פסחים פ"ב שאמרו בשר בחלב להכי לא כתב רחמנא אכילה בגופיה למימרא שלוקין עליו שלא כדרך הנאתו. **ושתי מצות בלבד הן שאדם לוקה בהן באכילתם אפילו שלא כדרך הנאתו בשר בחלב וכלאי הכרם**, וכן אמרו רז"ל הכל מודים בכלאי הכרם שלוקין עליהם אפילו שלא כדרך הנאתו מאי טעמא משום דלא כתיב בהו אכילה אלא פן תקדש ודרשינן פן תוקד אש.

וע"ד הפשט טעם המצוה הזאת לפי שהוא מטמם את הלב שהרי החלב נעשה מן הדם והדם מזגון רע ומוליד אכזריות ואחד מטעמי האיסור שבו שאינו מקבל שנוי והתפעלות בגוף כשאר הדברים הנאכלים ולכך טבעו הרע נשאר בתוכו מבלי שנוי ואע"פ שנשתנה עכשו מדם לחלב וקבל שנוי והתפעלות שהועתק לדבר אחר מ"מ כשחוזר ומערבו עם הבשר הרי חוזר לכח הדם וטבעו הראשון כבתחלה והתערבם יחד מטמם הלב ומוליד גסות ותכונה רעה בנפש האוכל.

וכן דעת הרופאים בתערובת דג וגבינה שנתבשלו כאחד שמוליד תכונה רעה וחולי הצרעת. ומה שנזכרה מצוה זו לעולם אצל החגים כדי להזהיר את ישראל העולים בכל שנה שלש פעמים לרגל

למקום הנבואה שלא יטמטמו הלב במאכלים אסורים אלא שיהיה חומר שלהם זך וצלול להתבונן בדרכי התורה ויהיה לבם הוכן להשגת ידיעתו יתברך.

והרמב"ם ז"ל כתב בזה טעם בטעמי המצות, כי מפני שהיה מנהג עובדי אלילים שהיו אוכלים בשר בחלב בבית תועבותם בימי חגיגה על כן באה התורה לאסור אותו, ויאמר הכתוב כשתבא שלש פעמים בשנה לבית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו כענין מנהגי עו"ג שעושים כך, ולכן נזכר הכתוב הזה בשני מקומות בכלל החגים, כי כן דרך התורה לאסור הדברים שהם לאילים ותצוה עלינו לעשות ההפך כדי לעקור שורש אלילים מן העולם. זה כתב הרב ז"ל בטעם המצוה הזאת, ואע"פ שאין זה לשונו זה כונתו.

ומן הנראה כי הטעמים האלה בלתי מספיקים ואינם עקר בטעם המצות אלא לדחות את השואל שהרי מצוה זו מכלל החקים היא מכלל פרה אדומה ושעיר המשתלח, וכן דרשו רז"ל לעתיד לבא הקב"ה מגלה להם לישראל מפני מה צותה התורה בשר בחלב ופרה אדומה ושעיר המשתלח. וכיון שכן דעת חכמים שהמצוה הזאת מסתרי התורה כי בודאי לעתיד לבא לא יהיה שם לא טמטום הלב ולא ע"ז שהרי אנו מובטחים בהבטחת ומל' ה' אלהיך וגו', וכן בהבטחת כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו', אבל המצוה הזאת יש לה סוד.

וע"ד הקבלה כבר ידעת כי כל המצות כלן אלהיות וכל אחת מהן מצויירת לציורי דברים של מעלה אף כי החקים זכרון ודוגמא של מעלה כי על כן נקראו חקים לפי שהם חקוקים למעלה והבשר והחלב דוגמא ורמז כנגדם למעלה דברים מיוחדים, וכשם שהבשר והחלב כל אחד מותר בפני עצמו כן הדברים ההם כל אחד ואחד מיוחד בפני עצמו, וכשם שאין עקר האסור אלא החבור והתורה הרחיקתנו וגזרה ביניהם הבדל ורחוק, כן הדברים ההם יש לנו להבין כי יש ביניהם הבדל ואין להשוות קדושה של מעלה לקדושה של מטה אע"פ שהכל מיוחד זה בזה ובעוה"ז שיש בו יצר הרע נצטרך ליחד אותם ומיחדין ואומרים כי הוא ושמו אחד, וע"כ אמרו רז"ל לעתיד לבא הקב"ה מגלה להם לישראל מפני מה בשר בחלב אסור, כווננו במאמר זה כי אע"פ שהיא מצוה מוטלת עלינו נוהגת במזוננו ומאכלנו בעולם הגופני הזה אין העולם הזה כדאי ואיננו ראוי להתגלות בו הטעם והסוד מפני שהעולם הזה יש בו יצר הרע ולא תסבלהו דעת הבריות אולי יחשבו על השם ויהרהרו אחר שתי רשויות ח"ו אבל לעתיד לבא בזמן בטול יצה"ר והוא זמן תחיית המתים שם יבינו הכל הסוד מעקרו ושם יוסיף מעלה והשגה ונוכל להבדיל ונכיר שהוא אחד ושמו אחד כדבר הנביא ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, וכ"כ באותו זמן לכן ידע עמי שמי, וזה גלוי הטעם להקב"ה בעבור כי אין גלוי הטעם והסוד בעולם הזה אלא באותו זמן שכן יהיה איסור בשר וחלב בטל, ומכאן תתעורר למה שאכלו המלאכים בשר בחלב שנאמר ויקח חמאה וחלב וכן הבקר, כי המלאכים אין להם יצר הרע שאף בבני אדם הגופניים לא תהיה נוהגת מצוה זו בזמן בטול יצר הרע. ולכן דרשו רז"ל את חקתי שמרו וגו' אני חקקתי ואין לך רשות להרהר בהם כלומר חקקתי למעלה ואין לך רשות להרהר בהם כי ההרהור בטעם מן החקים כיוצא בזה הוא מזיק בעוה"ז מצד יצר הרע המכשיל את האדם. ובפשוטו י"ל ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד לענין העבודה שלא יעבדו הכל אלא להקב"ה וזה יהיה אחד בפי הכל ושמו אחד לענין הקריאה שלא יקרא באל"ף דל"ת כמו שנקרא בעולם הזה ביו"ד ה"א ככתבו.

(14) טור הפירוש הארוך שמות ל"ד:כ"ו

ראשית בכורי אדמתך – בעבור שהזכיר שיביאו בכורי כל אשר בארצם סמך לו לאתבשל גדי כי בעת בכורי האדמה מביאים גם כל בכור בהמה הגדיים והטלאים ובעת ההיא יגדלו הגדיים ויהי' החלב ופעמים יעלו האם עם הבכור בהיותו יונק כדי שלא ימות והבאים לחוג יתענגו בכל המטעמי' עם הכהנים ולכך הזכיר איסור זה עם הבכורים אבל במשנה תורה הזכיר האיסור הזה עם איסור המאכלים אחר שהזכיר בהמה טמאה ועופות טמאים ונבלה כי שם יאות להזכיר זה כי הוא איסור מאכל לא איסור הבשול בלבד:

(15) ר' יוסף אבן כספי שמות ל"ד:כ"ו

לא תבשל גדי בחלב אמו – כמו שקדם לנו, וזה סמוך תמיד אל ראשית הבכורים להיות מנהג הארץ ההיא לאכול את הגדיים בחלב **כמו שראיתי במצרים וסביבותיה.**

(16) ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק מח

ואמנם איסור בשר בחלב עם היותו מזון עב מאד בלא ספק ומוליד מלוי רב, אין רחוק אצלי שיש בו ריח עבודה זרה, אולי כך היו עושין בעבודה מעבודתיה או בחג מחגיהם, וממה שמחזק זה אצלי זכר התורה אותו שני פעמים, תחלת מה שצותה עליו עם מצות החג שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, כאלו אמר בעת חגיכם ובואכם לפני לא תבשל מה שתבשל שם על דרך פלוני כמו שהיו הם עושים, זהו הטעם החזק אצלי בענין, ואמנם לא ראיתי זה כתוב במה שראיתי מספרי הצאב"ה...ולא תקשה עלי באמרם על קן צפור יגיעו רחמיק וגו', כי הוא לפי אחת משתי הדעות אשר זכרנום, ר"ל דעת מי שחושב שאין טעם לתורה אלא הרצון לבד, ואנחנו נמשכנו אחר הדעת השני

(17) פירוש רע"ס שמות כג:ט

לא תבשל גדי בחלב אמו. לא תעשה כמו אלה הפעולות להרבות הפרות, כמחשבת עובדי עבודה זרה, אלא ראשית בפני אדמתך תביא, כאמרו וראשית כל בפני כל וכל תרומת כל וגו' להניח ברכה אל ביתך

(18) "לידת האלים הנעימים והיפים"

טב[ח' ג]ד בחלב, אננח' בח'מאת (בשל גדי בחלב, טלה בחמאה)

Zuckerman: By the fire seven times the sweet-voiced youths (answer): "Coriander in milk, mint in curds."

(19) שד"ל שמות כ"ג:ט

ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו - מאמזן הדעת נ"ל שהיה מנהג קצת העמים או קצת אנשים גם מבני ישראל להקריב בכורות צאנז מבושלים בחלב אמם, כי כמו שנותנים לכהן ראשית הגז כן יתכן שיהיה טוב וראוי להקריב ראשית החלב, והנה היו שוחטים הבכור והיו מבשלים אותו בחלב אמו והיו מאכילים אותו לכהנים (או היו נותנים לו הבכור והחלב והוא היה מבשלם יחד ואוכלם ואם תרצה אומר שהיו מבשלים ושורפים הכל על המזבח), ועל ידי כן היו נותנים לגבוה ראשית הנולדים וראשית החלב יחד, לפיכך אחר שהזכיר ראשית בכורי האדמה הזכיר ג"כ בשול הגדי בחלב אמו, ויובן ג"כ למה הזכיר הבשול ולא האכילה, כי בשול הוא העיקר ולא האכילה, ואם אין בשול אין אכילה. ואמנם הטעם למה נאסר המנהג הזה אעפ"י שהכוונה בו לשם שמים, הוא (כדעת רשב"ם וראב"ע ויוחן דוד מיכאעליס) מפני שיש בזה אכזריות לב לבשל הבן בחלב האם, והוא על דרך אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד ואעפ"י שאחר ששחיטת הגדי מותרת מה איכפת לו ולאמו באיזה משקה יבושל? מכל מקום המעשה הזה מקנה תכונה רעה בנפש האדם העושה והרואה. הגע בעצמך שיהיה אדם עושה עצמות אביו תרוודות, וגלגלתו קערה ויאכל בהם, הנה אין מזיק לאביו המת, ואעפ"כ מדת אכזריות היא והמעשה הזה מפסיד מדת החמלה והחנינה בו וברואיו, **וקצת מן הקראים פירשו לא תניח לגדי הבכור שיתבשל ויגדל בחלב אמו, אלא ביום השמיני תתנו לי.** אמנם (כאשר העיר ראב"ע) אם מצאנו שרש בשל בבשול התבואות שחום השמש מבשיל אותן כאילו הוא אש, לא מצאנוהו בגידול בעלי חיים שאין גידולם ע"י אש או חום חיצוני.

(20) פסיקתא רבתי כ"ה

עשר תעשר מה כתב למעלה לא תבשל גדי בחלב אמו עשר תעשר כך פתח רבי תנחומא והארץ חנפה תחת יושביה כי עברו תורת חלפיו חוק [הפרו ברית עולם] מהו והארץ חנפה תחת יושביה לפי שהבריות מחניפים זה לזה כיצד יוצא עמו לגורנו ותובע מחלקו והוא מחניפו ואומר לו מארי [בא] ונכנס לבית ואני נותן לך עמד עמו בעיר ואמר לו היום מארי בגורן עד שנתבייש אותו ושוב לא תבעו אמר הקדוש ברוך הוא חייך כשם שהיית מחניף בפך ואמרת לו היום מן הבית לשדה והוצאת אותו ריקם כך אני עושה לך אתה היום רואה החורף את שדך גדילה ובאה עד שנעשית שיבולים ואתה הרי בידי מה אני עושה לך הריני מבשל את הגדיות במעי אמותיהם ורוח קדים באה ושודפת הוי והארץ חנפה תחת יושביה מי גרם שיתבשלו הגדיות במעי אמותם שלא הוצאתם את המעשרות עשר תעשר את כל תבואת זרעך למה שלא תבשל גדי בחלב אמו. דבר אחר והארץ חנפה תחת יושביה [וגו'] כי עברו תורה אינו אומר כן אלא תורות מעשר ראשון ומעשר שני חלפו חוק הפרו ברית [עולם] מהו הפרו ברית עולם אמר להם הקדוש ברוך הוא הפרתם את ברית אבותיכם אברהם יצחק ויעקב משל אבותיכם היא שהפרישו מאליהם אברהם הפריש מעשר ראשון ויתן לו מעשר מכל יצחק הפריש תרומה גדולה ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים [ויברכהו ה'] אמר רבי כל מקום שיש ברכה אין שיעור והוא אומר מאה שערים ויברכהו אלא מכאן שהיה מודד כדי להפריש תרומה ומעשר שני [הפריש יעקב] מנין אמר רב הונא אמר רבי אחא וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך א"ר סימון בר' יודה בי ר' סימון בשם רבי יוסי בן רבי אילעאי אף אבותיכם לא ברכתי אותם אלא בזכות המעשרות ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם **בכל** וכן ביצחק ואוכל **מכל** וכן ביעקב וכי יש לי **כל** אמר להם משה הואיל ואבותיכם לא נתברכו ולא זכו להתגדל בעולם אלא בכח המעשרות הוי זהירים אף אתם להוציא את המעשרות עשר תעשר.

דבר אחר לא תבשל גדי עשר תעשר הראשון ודאי לאיסור בשר בחלב השני למה אלא כשבא הקב"ה ליתן תורה התחילו מלאכי השרת משליכים פירקם לפני הקדוש ברוך הוא מה אנושי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים אמר רבי אחא אמרו לו המלאכים אישורך הוא שתתן הודך על השמים ותתן לנו תורתך אמר להם הקדוש ברוך הוא אין תורתך נמצאת אצליכם לא תמצא בארץ החיים משל למלך שהלך ללמד את בנו סילקראות והיו אצבעותיו (מקטעים) [מקוטעות] ראה אותו רבו ואמר לו לך למד את בנך אומנות אחרת שכל אומנות הזו אינה מתבקשת אלא באצבעות ובאת ללמדו סילקראות כך אמר להם הקב"ה מה אתם (עומדים) [אומרים] אשר תנה הודך על השמים ואינה נמצאת אצליכם למה כתב בה אנכי ה' אלהיך כופרים אתם במלכותי לא אצלי אתם ואין אתם רואים דמות כבודי ככל יום וכן כתב בה אדם כי ימות באהל וכי מתים אתם כתב בה את זה תאכלו... ואת זה לא תאכלו וכי אוכלים ושותים אתם שאתם מבקשים שאתן את תורתך לכם מה עשה הקב"ה לא עשה אלא מסלק אותם ונתן תורה לישראל והם כופרים בלא יהיה לך לסוף ארבעים יום התחילו המלאכים אומרים לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע לא כך אמרנו לך לא תתן את התורה להם לפיכך כשביקש הקב"ה לכתוב אותם להם שנית לא היו המלאכים מניחים (אתם) [אותו] אומר להם הקדוש ברוך הוא אתם הם שמקיימים את התורה תינוק הגמול בישראל מקיימה יותר מכם יוצא מבית הספר **אם היה לו לאכול בשר (בחלח) (וחלב) איפשר לו לאכול חלב עד שירחץ ידיו מן הבשר** ואתם כשנשלחתם אצל אברהם הביא לפניכם בשר (בחלב) (וחלב) כאחת ואכלתם שנאמר ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפנייהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו וכיון שסלקם הקדוש ברוך הוא בתשובה (הזה אומר) [זו אמר] הקב"ה למשה עד שהשעה פנויה כתב לך את הדברים האלה לכך כתב לא תבשל גדי בחלב [אמו] ויאמר ה' למשה כתב לך (אף) [כי] על פי [וגו'] שלא תבשל גדי. ר' עזריה פותח בם סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר.